

Stockholms kommun

registrator.utbildning@stockholm.se

Rektorn vid Sundbyskolan

mattias.nordh@stockholm.se

Beslut för grundskola och fritidshem

efter tillsyn av Sundbyskolan
i Stockholms kommun

Tillsyn i Sundbyskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Stockholms kommun under våren och hösten 2013. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Sundbyskolan besöktes av Skolinspektionen mellan den 17 april 2013 och den 26 april 2013.

Fakta om skolan

Sundbyskolan ligger i stadsdelen Spånga-Tensta i Stockholms kommun. Skolan har elever i förskoleklass och i grundskolans årskurs 1-9. På skolan finns en särskild undervisningsgrupp för elever som är nyanlända till Sverige. Till Sundbyskolan hör även Mariehällskolan som ligger i stadsdelen Bromma. Mariehällskolan har detta läsår elever i förskoleklass och i grundskolans årskurs 1-2. Skolan är ny och under uppbyggnad och kommer fullt utbyggd att omfatta förskoleklass och grundskolans årskurs 1-6. Enligt rektor för Sundbyskolan kommer Mariehällskolan om ett år att utgöra en egen skolenhet med en egen rektor. Vid tillfället för tillsynen har Sundbyskolan inklusive Mariehällskolan totalt 903 elever varav 105 elever tillhör förskoleklassen. Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har fyra biträdande rektorer. Verksamheten är organiserad i arbetslag. Fritidshemspersonalen ingår i arbetslagen för förskoleklass och årskurserna 1-3. Skolans rektor och de fyra biträdande rektorerna utgör skolans ledningsgrupp.

Kunskapsresultat

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) nådde 83 procent av eleverna i årskurs 3 kravnivån på samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i matematik år 2012. Motsvarande resultat för det nationella ämnesprovet i svenska är 95 procent. Skolans resultat gällande årskurs 3 är högre än motsvarande resultat för både kommunen och riket. Skolinspektionen har också tagit del av skolans egen sammanställning från december 2012 över förväntad måluppfyllelse för årskurs 3 som visar att mellan 79 och 100 procent av eleverna förväntas nå målen i de olika ämnena.

Enligt Skolverkets statistik (SIRIS) nådde 93 procent av eleverna i årskurs 6 kravnivån i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i engelska 2012. När det gäller ämnesprovet i svenska nådde 93 procent av eleverna kravnivån i samtliga delprov. Resultaten ligger över motsvarande resultat i kommunen och i riket. I det nationella ämnesprovet i matematik uppnådde mellan 75 och 98 procent av eleverna kravnivåerna på de olika delproven. Av samtliga elever nådde 74 procent kravnivå på samtliga delprov i matematik. Det samlade resultatet i matematik ligger under motsvarande resultat för kommunen och riket.

Skolinspektionen har tagit del av skolans resultatsammanställning per klass av elevernas måluppfyllelse i samtliga ämnen i årskurs 6 för höstterminen 2012. Skolans uppgifter visar att de flesta elever nådde de kunskapskrav som minst ska uppnås i de olika ämnena. Resultaten skiljer sig något mellan de olika klasserna och lägst andel elever som nådde kunskapskraven var i ämnet matematik, fysik och religion där 83 procent av eleverna i en av klasserna nådde de kunskaper som minst ska uppnås.

Enligt Skolverkets statistik för årskurs 9 år 2012 på Sundbyskolan var elevernas genomsnittliga meritvärde 219 poäng. Detta meritvärde är lägre än genomsnittet för Stockholms kommun (226 poäng) men högre än genomsnittet för riket (211 poäng). Flickorna nådde högre meritvärde (242 poäng) jämfört med pojkarna (204 poäng). Vidare framgår av den nationella statistiken att 77 procent av eleverna i årskurs 9 på Sundbyskolan uppnådde målen i samtliga ämnen. Närmare 89 procent av eleverna på Sundbyskolan var enligt Skolverkets statistik behöriga till ett yrkesförberedande program på gymnasiet och 87 procent var behöriga till ett högskoleförberedande program. Både vad gäller andel elever som nått målen i alla ämnen och andel elever med behörighet till gymnasieskolans nationella program är skolans resultat i paritet med snittet för Stockholms kommun och för riket som helhet.

Enligt skolans egen statistik för år 2012 nådde 95 procent av eleverna i årskurs 9 kravnivån på de nationella ämnesproven i svenska, 90 procent i engelska, 87 procent i matematik och 84 procent i biologi. När det gäller samstämmigheten mellan resultaten på nationella ämnesprov jämfört med slutbetyg fick 52 procent av eleverna år 2012 högre slutbetyg än provbetyg i ämnet biologi. När det gäller samstämmigheten mellan resultat och slutbetyg i matematik ligger skolan i paritet med riket och när det gäller svenska och engelska har skolan högre samstämmighet än riket.

Helhetsbedömning

Skolverkets statistik visar att Sundbyskolans kunskapsresultat är i paritet eller något högre än motsvarande resultat för riket som helhet, till exempel vad gäller meritvärdespoäng och andelen behöriga till gymnasiets nationella program. Resultaten på de nationella ämnesproven för de yngre eleverna ligger i de flesta fall högre än i riket. Kunskapsresultaten visar emellertid att närmare var fjärde elev i Sundbyskolan lämnar årskurs 9 utan godkända betyg i samtliga ämnen. Detta innebär att skolan behöver vidta åtgärder inom flera områden för att höja måluppfyllelsen och för att verksamheten ska motsvara de krav som skollagen ställer. Sett över tid så har Sundbyskolans resultat avseende årskurs 9 inte varierat nämnvärt förutom år 2010 då det genomsnittliga meritvärdet, andel elever som nått målen i samtliga ämnen och andel elever behöriga till nationellt program på gymnasiet var högre än närliggande år.

För att höja kunskapsresultaten måste skolan utarbeta tydliga rutiner för arbetet med särskilt stöd samt för arbetet med att utarbeta åtgärdsprogram. Skolan måste också försäkra sig om att elever får det stöd de behöver. Elevernas individuella utvecklingsplaner behöver också förbättras eftersom de är viktiga instrument för att följa varje elevs kunskapsutveckling. Skolan behöver även gemensamt arbeta med frågor som rör likvärdig bedömning och betygssättning, ett område där Skolinspektionen identifierat flera brister.

Ett annat centralt område som behöver utvecklas är skolans undervisning. Lärarnas samarbete och samverkan över ämnes- och klassgränser behöver förbättras för att ge eleverna möjlighet att få överblick och se sammanhang. Undervisningen måste också i högre grad anpassas till den enskilde eleven. Av utredningen framgår vidare att elevernas inflytande behöver öka, något som eleverna lyfter fram i intervjuer och samtal. Det står också klart att skolan inte har en tydlig plan för hur elevernas inflytande ska öka i takt med deras ålder och mognad. Det finns dock många exempel på god undervisning på skolan som behöver spridas. Elever beskriver flera lärare som bedriver en undervisning som är stimulerande och varierad. Många bland de yngsta eleverna upplever att de i skolan får göra så "många roliga saker" som gör skolarbetet intressant. Några lärare beskriver också i intervjuerna hur de jobbar för att anpassa undervisningen till eleverna eller för att eleverna ska få inflytande över undervisningens innehåll.

Elever och lärare som Skolinspektionen intervjuat och samtalat med uppger att de upplever skolan som trygg. Däremot finns det brister när det gäller arbetsro för eleverna. Skolinspektionen bedömer att skolan saknar ett gemensamt förebyggande arbete mot kränkande behandling. I skolan pågår i flera fall ett aktivt värdegrundsarbete, ofta med stöd av fritidshemmets personal, men omfattningen av värdegrundsarbetet varierar och är alltför beroende av enskilda lärare.

Sundbyskolan är en omfattande skolenhet med drygt niohundra elever. Verksamheten är spridd i närmare 20 byggnader. Tillsynen visar att rektorn genom sin organisation och skolans kvalitetsarbete har kunskap om verksamheten. Skolans systematiska kvalitetsarbete behöver dock vidareutvecklas och personal, elever och vårdnadshavare måste ges möjlighet att vara delaktiga i arbetet. Flera av de områden som Skolinspektionen riktar kritik mot i beslutet har rektorn till exempel redan identifierat som utvecklingsområden. Skolinspektionen vill dock poängtera att rektorn behöver i större utsträckning arbeta för att omsätta kunskapen om verksamheten i åtgärder för att utbildningen ska uppfylla de nationella målen. Ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete innebär att arbetet ska bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på en långsiktig utveckling. Det är rektorn som pedagogisk ledare som har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Stockholms kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 26 september 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har.
- Utveckla former för samverkan mellan lärarna.
- Använda arbetssätt i undervisningen som är anpassade efter elevernas olika behov och förutsättningar.

Motivering

Klargöra mål för elever och föräldrar

I läroplanen anges övergripande mål för utbildningen. Läroplanen innehåller även kursplanerna för grundskolan. I kursplanerna preciseras de långsiktiga målen för undervisningen i respektive ämne och kunskapskrav för godtagbara kunskaper och för de olika betygsstegen. Enligt läroplanen har skolan ett ansvar för att klargöra dessa mål för elever och föräldrar. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om bl.a. utbildningens mål är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan.

Skolinspektionens utredning visar att det finns brister i skolans arbete med att klargöra målen för utbildningen. Ett viktigt instrument för detta arbete är enligt skolan de pedagogiska planeringar som ska utarbetas inför de olika arbetsområdena. Av dessa ska kunskapskrav och kriterier för arbetsområdet framgå. Enligt eleverna i de senare skolåren så ger skolans lärare information om kunskapskrav och betygskriterier i början av läsåret. Eleverna menar dock att de är svåra att förstå och tid till förklarande diskussioner ges oftast inte.

Det händer att lärare delar ut ett papper med kunskapskrav och kriterier och säger "lär er det här". Eleverna framhåller samtidigt att det varierar mellan olika lärare om mål och kunskapskraven klargörs och att det finns lärare som tar sig tid till att diskutera och förklara. Eleverna i de tidigare skolåren ger Skolinspektionen en liknande bild. Det finns lärare som i sina pedagogiska planeringar vinnlagt sig om att använda ett språk som eleverna kan förstå. Det händer emellertid att pedagogiska planeringar sätts upp på väggen i klassrummet utan närmare förklaringar eller diskussioner och det är också vanligt att planeringar inte finns för alla arbetsområden. Samtal och intervjuer med lärarna bekräftar elevernas bild av att det skiljer sig mellan lärarna i vad mån målen tydligt klargörs för eleverna. Några lärare beskriver att de ägnar mycket tid till att formulera sig i de pedagogiska planeringarna för att kunna använda dem till eleverna. Andra lärare upplever detta arbete som svårt och tidskrävande och efterlyser tid till att gemensamt kunna utveckla arbetet. Lärarna efterlyser också stöd från skolans ledning. Konsekvensen av ovanstående är att elever och föräldrar inte får den information de har rätt till gällande målen för utbildningen. Skolans ledning lyfter vid intervju fram arbetet med att klargöra utbildningens mål för elever och föräldrar som ett av skolans utvecklingsområden.

Samverkan

I läroplanen anges att lärarna ska samverka med andra lärare för att nå utbildningsmålen. Läroplanen anger också att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen samordnas i olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. I Skolverkets allmänna råd om planering och genomförande av undervisning (SKOLFS 2011:149) anges att rektorn bör utveckla former för samverkan och kunskapsutbyte mellan lärarna.

Av intervjuer och samtal med lärare och skolledning framgår att undervisningen i de senare skolåren i begränsad omfattning samordnas i olika ämnesområden för att ge eleverna möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. Enligt lärarna så försvåras samarbetet kring och samordning av undervisningen av att tiden som är avsedd till pedagogiska diskussioner är begränsad. Av intervjuer och samtal med lärare i förskoleklasserna framkommer vidare en önskan om ökad samverkan mellan förskoleklassen och årskurs 1 så att elevernas kunskaper och erfarenheter på ett bättre sätt tas till vara vid övergången från förskoleklass till grundskolans årskurs 1. Samtal och intervjuer med lärare visar att även samarbetet mellan skolans och fritidshemmens lärare behöver utvecklas. I synnerhet fritidshemmens personal uttrycker en önskan om att hitta former för hur skola och fritidshem gemensamt ska arbeta för att nå utbildningsmålen och förbättra elevernas måluppfyllelse. Eleverna i de senare skolåren som Skolinspektionen samtalat med beskriver att de upplever sin arbetssituation som pressande med många arbetsuppgifter, inlämningsuppgif-

ter och prov i de olika ämnena. En bättre samordning av lärarna när det gäller arbetet liksom tidpunkten för olika prov och läxförhör skulle kunna förbättra situationen.

Anpassning av undervisningen

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättning och behov och att lärarna har ett utpekat ansvar för att hänsyn tas till den enskilde individens förutsättningar. Även skollagen betonar att hänsyn ska tas till barns och elevers olika behov. Enligt skollagen ska elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Vid intervjuer och samtal med lärare och elever framkommer att det varierar mellan lärare i vad mån undervisningen anpassas till den enskilde eleven. I vissa fall anpassas arbetsuppgifterna när det gäller svårighetsgrad men mer sällan när det gäller arbetssätt. Eleverna i de senare skolåren menar att alla elever gör exakt samma sak utan anpassning till den enskilde eleven. Samtidigt tror eleverna att man nog kan be om andra uppgifter om man skulle vilja. Eleverna i de tidigare skolåren beskriver att om man gjort klart sin arbetsuppgift så får man ofta göra klart arbetsuppgifter i andra ämnen, läsa sin bänkbok eller lösa ett korsord. Mer sällan utmanas man att gå vidare inom arbetsområdet.

Lärarna beskriver att skolan har tillgång till olika läromedel och att det finns olika nivåer på exempelvis korsord och annat material i svenska. Lärarna beskriver också de ställer olika krav på eleverna utifrån samma läromedel, till exempel i matematik behöver inte alla elever "göra lika mycket". Lärarna beskriver att de upplever anpassning av undervisningen som svårt. Det är lätt att ge eleverna lättare eller svårare arbetsuppgifter däremot är det svårt att i stora undervisningsgrupper hitta tid för att via samtal och undervisning utmana varje elev och stimulera dem att utvecklas vidare. Representanter för skolans elevhälsa uppger också att de i begränsad omfattning diskuterar med lärarna undervisningens upplägg utifrån de enskilda elevernas behov. Skolinspektionen har vidare tagit del av ett urval av arbetsplaneringar. Av dessa framgår inte heller på vilket sätt eller i vilken grad undervisningen ska individanpassas. Skolans ledning bekräftar att graden av anpassning till den enskilde eleven varierar mellan olika lärare och att detta är något som skolan behöver diskutera och vidareutveckla.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister i skolans arbete när det gäller undervisning och lärande. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 §, 14 kap. 2 § skollagen, Lgr 11 1, Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektorns ansvar

Grundläggande värden och inflytande**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Ge eleverna ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.
- Se till att utformningen av elevernas inflytande anges i planeringen av verksamheten och att skolan samt fritidshemmet har en tydlig progression för att ge eleverna utökat inflytande utifrån ålder och mognad.
- Organisera skolans forum för samråd så att eleverna ges reell möjlighet till inflytande.

Motivering

Enligt skollagen ska eleverna ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Av läroplanen framgår att lärarna har ett utpekat ansvar för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Enligt skollagen ska den närmare utformningen av inflytandet anges i samband med planeringen av verksamheten.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 674) anges att eleverna har rätt till inflytande över undervisningen, skolmiljön och verksamheten i övrigt. Kravet på att eleverna ska stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen innebär att det inte är tillräckligt att eleverna ges möjlighet att ta del i detta arbete utan det krävs ett mer aktivt arbete från skolans sida.

Tillsynen visar att det vid Sundbyskolan finns brister vad gäller elevernas möjlighet till inflytande. I den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av från skolan finns inte beskrivet någon tydlig progression för elevinflytandet eller för elevernas delaktighet i planeringen och utformandet av undervisningen. I samtal och intervjuer med elever i olika skolår framkommer att eleverna inte upplever att de kan påverka arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. De har svårt att ge Skolinspektionen konkreta exempel på sitt inflytande mer än att de ibland kan välja mellan olika arbetsuppgifter eller redovisningsformer. Av Skolinspektionens enkätundersökning för eleverna i årskurs 5

framgår att ungefär var femte elev som svarat på enkäten menar att det "stämmer ganska dåligt" eller "inte alls" att de får vara med och bestämma på vilket sätt de ska jobba med olika skoluppgifter. Motsvarande enkätresultat saknas för årskurs 9 på grund av att för få elever svarat på enkäten. Däremot framgår av Stockholms stad enkät att närmare var femte elev även i årskurs 8 våren 2012 inte är nöjd med sitt inflytande.

Intervjuer och samtal med lärarna visar att eleverna i de tidigare skolåren tycks ha något mer inflytande än eleverna i de senare skolåren. Lärarna i de tidigare skolåren menar att de exempelvis kan introducera nya arbetsområden genom att utgå från elevernas erfarenheter och intressen och att det är lättare i de tidigare skolåren att fånga upp det som händer i stunden". Samtidigt bekräftar lärarna elevernas upplevelse av att de inte i någon högre utsträckning får vara med och påverka innehåll eller planeringen av undervisningen. Skolledningen bekräftar också att elevernas möjlighet till inflytande över sin utbildning är ett av skolans utvecklingsområden.

Vad gäller det mer formella inflytandet har skolan valt att organisera det i form av klassråd och elevråd. Flera elever anser att skolans olika klassråd och elevråd inte fungerar och att de saknar tilltro till att kunna påverka utbildningen genom dem. De menar att de inte får återkoppling och att ingenting händer i de frågor som tagits upp på elevrådet. Vid elevintervjuer framkommer att elever, särskilt i de senare skolåren, anser att klassråden under mentorstiden ofta blir informationsmöten från lärarens sida. Eleverna ger exempel på frågor de tagit upp på klassrådet, exempelvis den ojämna arbetsbelastningen, men att de inte fått något gehör för sina synpunkter. Andra elever i tidigare årskurser uttrycker att det förekommer att lärare visar att klassråden inte är viktiga genom att inte vara delaktiga på klassråden utan arbetar med annat under tiden som eleverna har sitt klassråd. Skolans ledning uppger att elevrådet träffas regelbundet varje månad även om det någon gång kan "ställas in". Däremot är skolans ledning medveten om att klassråden inte alltid genomförs.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att eleverna vid Sundby-skolan inte ges möjligheter till ett aktivt inflytande över utbildningen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

1 kap. 10 §, 4 kap. 9 och 13-14 §§ skollagen, Lgr 11 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Trygghet, studiero och en god miljö**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet, studiero och en god miljö.

- Se till att rektorn och lärare vidtar åtgärder för att tillförsäkra eleverna studiero.
- Bedriva ett målinriktat arbete för att vid skolan och fritidshemmet motverka kränkande behandling av elever.
- Upprätta en plan mot kränkande behandling för skolan och fritidshemmet som innehåller en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever och vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året.
- Utarbeta ordningsregler under medverkan av eleverna och implementera ordningsreglerna i skolans verksamhet.
- Förtydliga skolans rutiner för hur signaler om kränkande behandling av elever vid Sundbyskolan ska anmälas till rektorn.
- Se till att beslut om disciplinära åtgärder fattas och dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.

Motivering*Trygghet och studiero*

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

De elever vid Sundbyskolan som Skolinspektionen samtalat med beskriver sin skola som trygg. Den enkät som Stockholms stad genomfört våren 2012 bekräftar den bilden. En majoritet av eleverna i årskurs 5 uppger i enkäten att skolan upplevs som trygg. Motsvarande resultat för årskurs 8 visar att ungefär 90 procent av eleverna upplever skolan som trygg. Lärarna beskriver i intervjuer och samtal sin uppfattning om att stämningen på skolan förbättrats jämfört med tidigare år och att det idag råder ett gott klimat mellan eleverna och även mellan lärare och elever.

När det gäller studiero finns det däremot tydliga brister på lektionerna i flera klasser i såväl de tidigare skolåren som i de senare skolåren. Eleverna berättar att det ibland kan vara så oroligt och stökigt på vissa lektioner att det är svårt att arbeta. Enligt Skolinspektionens enkät till årskurs 5 anser var tredje elev att andra elever stör ordningen. 46 procent av de vårdnadshavare som deltagit i Skolinspektionens enkät upplever också att studieron brister och svarar

"stämmer ganska dåligt" eller "stämmer inte alls" på påståendet "Mitt barn har studiero under lektioner och arbetspass". Mer än hälften av föräldrarna menar att detta gör att deras barn har svårt att arbeta i klassrummet.

Lärarna bekräftar att det inte alltid råder studiero i klassrummen men framhåller att det blivit en tydlig förbättring jämfört med tidigare år. Samtidigt efterlyser lärarna ett tydligare stöd från skolledningen när det gäller "stökiga elever". Enligt lärarna lämnas ibland elevärenden vidare till skolans ledning när arbetslaget uttömt sina resurser. Beslut fattas visserligen av ledningen men besluten kan snabbt ändras eller beslutade åtgärder genomförs inte i enlighet med beslutet. Konsekvensen av detta blir en känsla av att det inte är lönt att lämna över elevärenden till skolans ledning eftersom "ingenting händer". Skolledningen uppger vid intervju att de är medvetna om att arbetsron brister i vissa klasser och att skolan måste vidta ytterligare åtgärder för att komma tillrätta med detta och på ett bättre sätt möta elevernas behov. Skolledningen bekräftar samtidigt lärarnas uppfattning att arbetsron förbättrats jämfört med tidigare år, särskilt i skolans senare årskurser.

Arbete för att motverka kränkande behandling

Av skollagen framgår att det är huvudmannens ansvar att se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Elever får inte utsättas för kränkande behandling.

Av intervjuer och samtal med elever, lärare och skolledning framgår att det finns brister när det gäller skolans målinriktade arbete för att motverka kränkande behandling. Det finns inga tydliga ramar för arbetet vilket innebär att det är upp till den enskilde läraren att utforma arbetet. Konsekvensen blir att det är lärarberoende på vilket sätt eller i vilken grad ett sådant arbete bedrivs och Skolinspektionen har svårt att bedöma i vilken omfattning och på vilket sätt ett målinriktat arbete bedrivs vid Sundbyskolan. Skolinspektionen har till exempel fått olika svar om organisationen med kamratstödjare fortfarande är aktuell på skolan eller inte. I de tidigare skolåren finns enligt lärarna och fritidshemmets personal ett gemensamt stödmaterial gällande värdegrundsarbetet. Detta material används i några klasser men inte i andra. Något liknande stödmaterial finns inte för de senare skolåren. Där ska mentorstiden enligt skolledningen användas till värdegrundsarbetet. Ledningen har dock inte följt upp arbetet. Eleverna bekräftar vid samtal och intervjuer att det i några klasser bedrivs ett målinriktat värdegrundsarbete bland annat i form av regelbundna etiska samtal och värderingsövningar. I de tidigare skolåren tar ofta fritidshemspersonalen ett stort ansvar för arbetet med värdegrundsfrågor. I andra klasser förekommer förebyggande värdegrundsarbete mer sparsamt. Mentorstiden i de senare skolåren används enligt eleverna i mycket begränsad omfattning till arbete med värdegrundsfrågor. I intervjuer och samtal med ele-

ver framkommer att många elever inte känner att det finns någon vuxen på skolan som de kan vända sig till när det gäller förekomsten av kränkningar. De uttrycker att det bara gör situationen värre att berätta om sådana händelser och att de upplever att många vuxna inte bryr sig. Eleverna är tydliga med sin uppfattning att skolans vuxna måste göra mer för att förhindra kränkningar. Flera av de yngre eleverna beskriver att det finns skolkamrater som man känner rädsla inför, vilket bekräftas av Skolinspektionens enkät till årskurs 5 där var femte elev uppger att det finns skolkamrater de är rädda för. Eleverna uppger att tjafs, bråk och konflikter förekommer under rasterna liksom ett tufft språkbruk eleverna emellan. De beskriver att de känner till att det finns skolkamrater som är utanför gemenskapen. De yngre eleverna tar också upp att elever ibland inte törs svara på frågor i klassrummet av rädsla för att klasskamraterna ska skratta om man svarar fel. De äldre eleverna berättar att det finns dolda värderingar i elevgruppen som exempelvis homofobi och rasism. Det finns också en känsla av "vi och dom" när det gäller elever som bor i skolans upptagningsområde kontra elever som sökt sig till skolan från andra stadsdelar.

Skolledningen bekräftar att skolans arbete med värdegrundsfrågor behöver bli tydligare och att arbetet idag är alltför lärarberoende och gemensamma strategier och rutiner delvis saknas. Skolans ledning har därför påbörjat ett utvecklingsarbete, bland annat i form av kompetensutveckling för lärare och samarbete med en extern organisation. Det är dock av yttersta vikt att skolledningen ser till att vidta omedelbara åtgärder vid behov.

Plan mot kränkande behandling

Huvudmannen ska enligt skollagen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Enligt Skolinspektionens praxis innebär "en översikt över de åtgärder som behövs" krav på att vissa rutiner ska finnas i planen; rutiner för akuta åtgärder vid situationer av kränkande behandling, rutiner för uppföljande insatser samt rutiner för hur händelser och åtgärder ska dokumenteras. Dessutom ska rutinerna enligt praxis ha såväl ett elev- elev – perspektiv (kränkningar elever sinsemellan) som ett vuxen-elev – perspektiv (kränkningar av vuxen mot barn/elev).

Vidare krävs att behovet för de åtgärder som avses vidtas är klarlagda genom en kartläggning.

Vid Sundbyskolan finns en handlingsplan för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling som kallas "Likabehandlingsplan 2012-13". Planen beskriver bland annat skolans vision, skolans främjande och förebyggande arbete samt det åtgärdande arbetet. Åtgärderna i planen är dock generella och av övergripande karaktär och anger inte vilka konkreta åtgärder som skolan, utifrån en aktuell kartläggning, avser att påbörja och genomföra under läsåret 2012-2013. Inte heller finns någon redogörelse för hur de planerade åtgärderna från föregående år har genomförts. Därmed utgår inte planen från de behov som finns vid skolenheten respektive fritidshemmet. Skolinspektionen kan konstatera att inga av de områden som eleverna lyfter fram som brister i lärandemiljön återfinns i planen.

Ordningsregler

Enligt skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Det är rektorn som ska besluta om ordningsregler.

På Sundbyskolan finns det upprättade ordningsregler. Vid intervju med ledningsgruppen framkommer att dessa inte har tagits fram under medverkan av nuvarande elevgrupp utan att reglerna "ärvt" från tidigare år. Flera elever menar dock i intervjuer och samtal att reglerna är vanliga och naturliga umgängesregler som de i stort sett accepterar.

Rutiner för anmälan till rektor angående kränkande behandling

Enligt skollagen är lärare och annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektor.

Vid intervjuer med lärare framkommer att lärare i de äldre årskurserna har rutiner för anmälan av kränkande behandling till rektor. Vad gäller de yngre årskurserna har, enligt lärarna, inga kränkningar anmälts till rektorn och lärarna uttrycker att det inte finns rutiner för detta. Att skolan utarbetar och implementerar rutiner för att eventuella kränkningar anmäls till rektorn är viktigt för rektorn att ska få en samlad bild av situationen och kunna sätta in rätt åtgärder för att motverka kränkningar.

Disciplinära åtgärder

Enligt skollagen ska beslut om disciplinära åtgärder dokumenteras.

Av intervju med lärare och elever framkommer att det händer att lärare vidtar disciplinära åtgärder. Tillsynen visar att det vid Sundbyskolan saknas rutiner för hur beslut om disciplinära åtgärder ska dokumenteras. Att visa ut en elev

för återstoden av en lektion är exempel på en sådan åtgärd som inte dokumenterats på skolan.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister inom bedömningsområdet trygghet och studiero. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

5 kap. 3, 5-6 och 24 §§, 6 kap. 6-8 och 10 §§ skollagen, Lgr 11 1. God miljö för utveckling och lärande, 2.1 Normer och värden

Särskilt stöd

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Skyndsamt utreda samtliga elever som är eller kan vara i behov av särskilt stöd och se till att utredningen sker i samråd med elevhälsan.
- Se till att eleverna får det särskilda stöd i skolan och i fritidshemmet som utredningen har visat att de behöver och att resursfördelning och stödåtgärder anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör.
- Se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger hur elevens behov ska tillgodoses samt hur åtgärder ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Särskilt stöd

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, så ska detta anmälas till rektorn.

Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska han eller hon ges sådant stöd.

Skolinspektionens tillsyn visar att skolan behöver förtydliga sina rutiner när det gäller arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Rutinerna beskrivs något olika i intervjuerna, men den samlade bilden av gången är att läraren eller mentorn ska anmäla till respektive biträdande rektor när de misstänker att en elev inte kommer att nå kunskapskraven, varefter biträdande rektor, på delegation från rektor, ska se till att behovet utreds och därefter fatta beslut om ett åtgärdsprogram ska upprättas eller inte. Av samtal och intervjuer med lärare framgår att alla lärare inte uppfattat att det är biträdande rektor som på delegation av rektor beslutar om åtgärdsprogram. Alla lärare har inte heller uppfattat skollagens krav på samråd med elevhälsan vid utredningen om det inte är uppenbart obehövligt. Lärare ger också exempel på att det kan ta lång tid innan behoven utreds och "någonting händer". Representanter för elevhälsan uppger i intervju att i de tidigare skolåren sker samråd med elevhälsan vid utredning och vid upprättandet av åtgärdsprogram. I de senare skolåren sker inte alltid detta. Konsekvensen av detta blir att det inte är säkerställt att elever som kan vara i behov av särskilt stöd uppmärksammas, att deras behov utreds skyndsamt samt att åtgärdsprogram utarbetas om en elev bedöms vara i behov av särskilt stöd.

I intervjuer med lärare och elevhälsan framkommer att det finns elever i behov av särskilt stöd som inte får det och att skolledningen är informerade om detta förhållande. Några lärare menar vidare att insatta åtgärderna utgår från skolans resurser snarare än elevernas behov när det gäller särskilt stöd. En av lärare uttrycker det som "man är orolig för skolans resurser och vågar inte lova för mycket". Lärarna ger också exempel på åtgärder som de menar inte är att betrakta som särskilt stöd, exempelvis att det i ett åtgärdsprogram står att tiden för elevens val ska användas som särskilt stöd eller att en elev ska gå på läxhjälp där det inte alltid finns behöriga lärare. Fritidshemmets personal menar att de ofta medverkar vid upprättandet av åtgärdsprogram men att åtgärderna mycket sällan omfattar vistelsetiden på fritidshemmet även om eleven har behov av stöd.

Rektor uppger att han genom skolans biträdande rektorer samt skolans elevhälsoteam har kunskap om elevernas behov av särskilt stöd. Lärare får också genom skolans speciallärare och specialpedagoger stöd vid utredningar och vid upprättandet av åtgärdsprogram. Rektor beskriver samtidigt att han tillsammans med skolans nuvarande ledning haft i uppdrag att få skolans ekonomi i balans vilket inneburit att skolan tvingats till kraftiga ekonomiska nedskärningar vilket påverkat resurstilldelningen negativt och i förlängningen även skolans möjlighet att ge stöd till alla elever i behov av särskilt stöd. Rektor tillägger att genom att balansera budgeten har skolan möjlighet att förstärka med resurslärare till skolan.

Åtgärdsprogram

Enligt skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Skolinspektionen har tagit del av ett urval av upprättade åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammen ska enligt rektorn numera följa den av Stockholms kommun beslutade mallen för åtgärdsprogram. Enligt dokumentmallen ska bland annat syftet med själva åtgärdsprogrammet beskrivas liksom mål och åtgärder på tre nivåer nämligen organisations-, grupp- och individnivå. Skolinspektionens granskning visar att programmens innehåll behöver förbättras. Mål på olika nivåer och därtill kopplade åtgärder bör tydligare kopplas samman och tydligt relatera till nationella mål. I ett av åtgärdsprogrammen är exempelvis målet för eleven på gruppnivå att få förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen i matematik medan målet på individnivå är att få förutsättningar att nå målen i svenska. I ett annat åtgärdsprogram är den enda angivna åtgärden på alla tre nivåer att eleven ska tillhöra en särskild undervisningsgrupp och erhålla studiehandledning. Av åtgärdsprogrammen framgår inte på vilket sätt åtgärderna och resultatet av åtgärderna ska följas upp. Skolan behöver också säkerställa att åtgärdsprogrammen inte innehåller beskrivningar av elevens personlighet, exempelvis att en elev är intelligent.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister inom skolans arbete med särskilt stöd. Skolan uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs åtgärda bristerna.

Författning

3 kap. 8-9 §§ skollagen, Lgr 11 2.8 Rektorns ansvar

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att rektorn ger lärarna stöd för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg.
- Se till att eleverna informeras om grunderna för betygssättningen.
- Utforma de skriftliga bedömningarna så att de innehåller en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.

- Utforma de individuella utvecklingsplanerna så att de innehåller omdömen i samtliga ämnen som eleven får undervisning i och så att omdömena avser elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven. De individuella utvecklingsplanerna ska även ange vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt.
- Ge eleverna i fritidshemmet och deras vårdnadshavare information om elevens utveckling och trivsel.

Motivering

Betygssättning

Rektorn har i skollagen ett utpekad ansvar för att betygs sätts i enlighet med de föreskrifter som gäller för betygssättning. Enligt förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s 667) är syftet med bestämmelsen att särskilt markera rektorns ansvar för en rättvis och likvärdig betygssättning. Det innebär att rektorn måste se till att lärarna är förtrogna med regelverket och att de ges stöd för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. Enligt skollagen ska också eleverna informeras om grunderna för betygssättningen.

Skolinspektionens samlade bild utifrån intervjuerna med lärare och elever är att skolan behöver utveckla sin samverkan kring bedömning och betygssättning och att lärarna behöver stöd för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. Eleverna ifrågasätter skolans betygssättning. De beskriver till exempel att samtliga elever i en klass fått betyget E eftersom läraren "inte sett tillräckligt av eleverna". Höstterminen 2012 fick eleverna i årskurs 6 betyget E i geografi och samhällskunskap trots att eleverna inte läst ämnena under höstterminen. Flera elever känner sig också orättvist bedömda och menar att elevens beteende ofta påverkar betygssättningen. Eleverna menar också att de inte alltid får skälen till betygssättningen även om de frågar läraren. Samtidigt betonar eleverna att det finns lärare som kontinuerligt under terminen ger eleverna tydlig återkoppling på kunskapsutvecklingen.

Flera lärare uppger i intervjuerna att bedömning och betygssättning är svårt och att de, även om det varierar mellan olika lärare och ämnen, inte har en samsyn kring hur eleverna ska bedömas i relation till kunskapskraven. Lärarna efterlyser både ett tydligt stöd liksom tid till tolkningar och diskussioner. Rektorn uppger att skolans ledning har lyft bedömningsfrågor på skolans pedagogiska konferenser och att man satsat på kompetensutveckling i formativ bedömning. Rektorn kan ändå konstatera att betygssättningen inte är likvärdig mellan exempelvis olika ämnen och att ytterligare satsningar på arbete med bedömningsfrågor behövs.

Skriftliga bedömningar

Enligt skollagen ska det i de fall där ett icke godkänt betyg sätt i ett avslutat ämne i grundskolan ges en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling.

Enligt Skolinspektionen är syftet med en skriftlig bedömning enligt 10 kap. 22 § skollagen att synliggöra vilka kunskaper eleven tillägnat sig i de fall eleven inte når upp till kunskapskraven för betyget E i ämnet. Elever har i allmänhet under sina år i grundskolan tillägnat sig vissa kunskaper i förhållande till kunskapskraven i ämnena. Bedömningen bör därför i varje ämne innehålla dels en redogörelse för vilka delar av kunskapskravet eleven uppnått, dels en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till de delar av kunskapskravet som eleven inte nått.

Av de skriftliga bedömningar som Skolinspektionen tagit del av framgår inte vilka delar av kunskapskraven eleven uppnått, och inte heller en beskrivning av elevens kunskapsutveckling i förhållande till de delar av kunskapskravet som eleven inte uppnått. Dokumentet benämns också felaktigt som skriftligt omdöme.

Individuella utvecklingsplaner

Enligt skollagen ska läraren vid utvecklingssamtalet i en skriftlig utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i samtliga ämnen som eleven får undervisning i, och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. I Skolverkets allmänna råd om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen (SKOLFS 2012:16) anges att den framåtsyftande delen i den individuella utvecklingsplanen bör utformas så att den tydliggör vilket ansvar skolan, eleven och vårdnadshavaren har för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Skolinspektionen har tagit del av individuella utvecklingsplaner med omdömen från december 2012. Det finns en stor variation när det gäller kvaliteten på de skriftliga omdömena. I några omdömen saknas information om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven. Några andra omdömen är snarare en redovisning av vad eleven eller klassen arbetat med än omdömen om elevens kunskapsutveckling. I något omdöme konstateras kort att eleven når målen.

Skolinspektionen har också tagit del av planernas framåtsyftande del. I planerna anges hur skolan ska arbeta för att eleven ska utveckla sina kunskaper. Ibland är dessa dock alltför generella och kan inte sägas vara individuella och anpassade till eleven. I en utvecklingsplan anges till exempel under rubriken Skolan ska " förklara för NN när hon inte förstår" eller "vi stöttar dig".

Fritidshemmets information till eleverna och deras vårdnadshavare

Av skollagen framgår att bl.a. fritidshemmet ska informera eleverna och deras vårdnadshavare om elevens utveckling.

Av intervjuer och samtal med skollledning och fritidshemmets personal framkommer att det saknas rutiner för när och på vilket sätt fritidshemmet ska informera elever och vårdnadshavare om elevens utveckling. Personalen uppger att många av föräldrarna hämtar sina barn vid fritidshemmet och kan då i viss mån få en begränsad information av fritidspersonalen. Vid enstaka tillfällen kan även fritidshemmets personal om de har möjlighet delta vid skolans utvecklingssamtal. I de fall fritidshemmets personal inte deltar i skolans utvecklingssamtal så erbjuder inte fritidshemmet eleverna och deras vårdnadshavare något tillfälle för samtal och information.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i skolans bedömning och betygssättning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristerna

Författning

3 kap. 4, 14-15 §§, 10 kap. 13 och 22 §§ skollagen, Lgr11, 2.4 Skola och hem, 2.7 Bedömning och betyg

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen**Bedömning**

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Se till att rektorn tar ett tydligare ansvar som pedagogisk ledare och chef och att lärarna får kontinuerlig pedagogisk ledning i syfte att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen.
- Se till att det vid skolenheten bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen och att kvalitetsarbetet genomförs under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Motivering

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet ledas och samordnas av rektorn. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn, enligt läroplanen, ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för vissa utpekade områden i den så kallade

rektorskatalogen. Rektorn ansvarar även för att det bedrivs ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete på skolnivå som består av planering, uppföljning och utveckling av verksamheten. Kvalitetsarbetet på skolenhetsnivå ska dokumenteras. Systematiskt och kontinuerligt innebär att arbetet ska bedrivas strukturerat och uthålligt med fokus på en långsiktig utveckling. Varje huvudman och varje skolenhet måste därför hitta sina former och rutiner för kvalitetsarbetet. Utgångspunkten är alltid densamma, att identifiera utvecklingsområden för ökad måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen.

Av skolans kvalitetsredovisning, arbetsplan och intervjun med rektorn framgår att det i skolan finns ett befintligt kvalitetsarbete där såväl lärandemiljön, undervisning och resultat i viss mån följs upp. Rektorn beskriver också både i intervjun och i den verksamhetsredogörelse som skolan inkommit med olika utvecklingsområden som skolan behöver arbeta vidare med. Trots detta framstår det mot bakgrund av intervjuerna dels med olika personalgrupper, dels med rektorn att personalen inte alltid är delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet. Det är därför inte heller tydligt hur personalen arbetar utifrån verksamhetens övergripande planering och hur skolan jobbar med sina utvecklingsområden. Till exempel gäller detta ett i skolans arbetsplan identifierat och beskrivet utvecklingsområde, nämligen att skolans trygghetsgrupp ska kartlägga och ansvara för både långsiktiga och kortsiktiga insatser som syftar till att stärka trygghet och studiero på skolan. Av intervjuer och samtal med lärare framgår inte tydligt om det finns en aktuell trygghetsgrupp eller hur skolan har arbetat eller ska arbeta för att genomföra insatser på området. Ett annat område är arbetet med att klargöra nationella mål och krav för elever och föräldrar. Enligt skolans redogörelse ska detta göras i form av pedagogiska planeringen. Intervjuer med lärare och elever visar att pedagogiska planeringar utarbetas i tämligen begränsad omfattning och att ledningen inte heller följt upp arbetet.

Skolinspektionens tillsyn visar på flera brister inom områden som rektor har ett särskilt utpekad ansvar för. Det gäller exempelvis arbetet med särskilt stöd, arbetsformer för elevinflytande och samordning av undervisningen. Lärarna och fritidshemspersonalen beskriver att samarbetet med och tilltron till skolans ledning brister. Vid intervjuer och samtal med lärare framkommer att man efterfrågar en tydligare styrning och ledning av verksamheten liksom pedagogiskt stöd för att skolan ska kunna nå högre måluppfyllelse. Rektorn och de biträdande rektorerna är medvetna om att lärarna i viss mån saknar tilltro till ledningen och att både skolledning och personal har ett gemensamt ansvar för att förbättra samarbetet och därmed skapa ett bättre och ömsesidigt förtroende. Skolledningen beskriver att skolan under de senaste åren bytt rektor ett flertal gånger vilket orsakat en viss resignation och frustration bland personalen. Ytterligare en svårighet är att skolans verksamhet är förlagd till närmare tjugo olika byggnader inklusive annexskolan Mariehäll. Detta gör att skolan enligt

både lärare och skolans ledning utvecklats till att bestå av "flera skolor i en skola" med egna kulturer vilket försvårar samarbetet och samverkan.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att rektorn i högre grad måste ta sitt ansvar som pedagogisk ledare och chef och verka för att utbildningen utvecklas och lever upp till de krav som ställs i skolförfattningarna. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 9 §, 4 kap. 4-7 §§ skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att utbildningen är avgiftsfri.

Motivering

Av skollagen framgår att utbildningen i förskoleklassen och grundskolan ska vara avgiftsfri. Rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet får aldrig vara beroende av en enskild persons ekonomiska förutsättningar.

Det får dock förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. Därutöver får det i samband med skolresor och liknande aktiviteter i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 375) anges att det inte är förbjudet att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg, men att sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever, oavsett om en elevs vårdnadshavare väljer att betala eller inte. Det anförs även att det inte godtagbart att skolan erbjuder en kostnadsfri alternativ verksamhet för elever vars vårdnadshavare inte vill betala dessa aktiviteter. Är den kostnadsbelagda aktiviteten att betrakta som en del av utbildningen ska alla elever få delta.

Av intervjuerna med rektor och elever framgår att skolan årligen arrangerar en skidresa till som kostar ca 300 kronor och betalas av eleverna. De elever som inte följer med och åker skidor erbjuds kostnadsfria alternativ. Enligt Skol-

inspektionens bedömning är kostnaden för friluftsdagen inte obetydlig. Att skolan erbjuder kostnadsfria alternativ föranleder inte någon annan bedömning. Valfriheten för eleverna ska inte handla om att välja mellan avgiftsbelagda och kostnadsfria alternativ. Det handlar ur ett elevperspektiv om att inte behöva betala för den aktivitet man väljer då all utbildning ska vara kostnadsfri.

Utredningen visar att det finns brister avseende en avgiftsfri utbildning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

10 kap. 10-11 §§ skollagen

Fritidshemmets uppdrag och innehåll

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Fritidshemmets uppdrag och innehåll.

- Säkerställa att tillsynen av och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.
- Anpassa elevgrupperna till fritidshemmets behov så att omsorgen och det pedagogiska uppdraget kan tillgodoses.

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att elevgrupperna har lämplig sammansättning och storlek så att eleverna erbjuds en god miljö samt att tillsynen och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.

Enligt Sundbyskolans verksamhetsredogörelse avseende fritidshemmet har skolan som mål att organisera verksamheten så att respektive fritidshemsgrupp består av två klasser. Detta är enligt skolledningens redogörelse inte helt genomfört utan det finns fritidshemsgrupper som är större och består av tre klasser. Enligt skolledningen måste elevgrupperna på fritidshemmet organiseras efter lokalernas utformning och placering på skolgården snarare än utifrån en analys av att gruppen har en lämplig sammansättning och storlek. De många byggnaderna på skolgården gör det svårare i vissa fritidshemslokaler att ha uppsikt över eleverna än i andra fritidshemslokaler vilket innebär att gruppstorlekarna snarare måste anpassas utifrån lokalerna än utifrån det pedagogiska uppdraget och behovet av omsorg. I intervju med fritidshemspersonalen framkommer att de upplever att grupperna är mycket stora och att det är svårt att hålla uppsikt över alla elever. Enligt personalen så sker inte någon anpass-

inspektionens bedömning är kostnaden för friluftsdagen inte obetydlig. Att skolan erbjuder kostnadsfria alternativ föranleder inte någon annan bedömning. Valfriheten för eleverna ska inte handla om att välja mellan avgiftsbelagda och kostnadsfria alternativ. Det handlar ur ett elevperspektiv om att inte behöva betala för den aktivitet man väljer då all utbildning ska vara kostnadsfri.

Utredningen visar att det finns brister avseende en avgiftsfri utbildning. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

10 kap. 10-11 §§ skollagen

Fritidshemmets uppdrag och innehåll

Bedömning

Stockholms kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Fritidshemmets uppdrag och innehåll.

- Säkerställa att tillsynen av och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.
- Anpassa elevgrupperna till fritidshemmets behov så att omsorgen och det pedagogiska uppdraget kan tillgodoses.

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att elevgrupperna har lämplig sammansättning och storlek så att eleverna erbjuds en god miljö samt att tillsynen och säkerheten för eleverna i fritidshemmet tillgodoses.

Enligt Sundbyskolans verksamhetsredogörelse avseende fritidshemmet har skolan som mål att organisera verksamheten så att respektive fritidshemsgrupp består av två klasser. Detta är enligt skolledningen inte helt genomfört utan det finns fritidshemsgrupper som är större och består av tre klasser. Enligt skolledningen och fritidshemspersonal måste elevgrupperna på fritidshemmet organiseras efter lokalernas utformning och placering på skolgården snarare än utifrån en analys av att gruppen har en lämplig sammansättning och storlek. De många byggnaderna på skolgården gör det svårare i vissa fritidshemslokaler att ha uppsikt över eleverna än i andra fritidshemslokaler vilket innebär att gruppstorlekarna snarare måste anpassas utifrån lokalerna än utifrån det pedagogiska uppdraget och behovet av omsorg. I intervju med fritidshemspersonalen framkommer att de upplever att grupperna är stora och att det är svårt att hålla uppsikt över alla elever. Enligt personalen så sker inte någon anpass-

ning av elevgrupperna utifrån olika behov och förutsättningar som till exempel elever i behov av särskilt stöd. Förutom lokalernas utformning är det klassorganisationen som styr gruppernas sammansättning på fritidshemmet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det finns brister inom bedömningsområdet fritidshemmets uppdrag och innehåll. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Stockholms kommun föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

14 kap. 9 § skollagen

På Skolinspektionens vägnar

Luca Nesi
Enhetschef

Sigbritt Gålmander
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).